

AFRİKA PREHİSTORYASI

Biyolog Charles Darwin Afrika kıtasını insanlığın beşiği olarak işaret etmişti. Çünkü insanların en yakın akrabaları olan primatlar bu kıtada yaşamışlardı. Nitekim son 150 yıldır yoğun bir şekilde yapılan paleoantropolojik araştırmalar, onun doğru söylediğini göstermiş bulunmaktadır.

2,5 milyon yıldan daha eskiye uzanan insan faaliyetlerinin arkeolojik kayıtları, tropikal Afrika'da dünyanın başka yerlerinden elde edilen kanıtlardan daha çoktur. Günümüzde insan evrimiyle ilgili bilinen en eski kanıtlar, daha çok Doğu ve Güney Afrika'dan elde edilmişlerdir. Ayrıca Etiopia, Kenya ve Tanzania da en erken Australopithecus ve hominid kalıntıları veren ülkelerdir. Söz konusu bu bölge şimdilerde 5-4 milyon yıl gerilere uzanan farklı primat fosil kalıntılarını gittikçe artarak vermektedir. Bipedalizm yani iki ayak üzerinde dik durabilmenin tarihi yaklaşık 2,5 milyon yıl önce Kuzey Kenya'da Turkana Gölü'nün kıyısında bulunan **Koobi Fora** gibi arkeolojik sitlerde ele geçen taş aletler ve diğer protoinsan (insan öncesi) kültürlerinin ilk ortaya çıkışından daha eskidir. Eskiden sulu ve gölgelik olan kuru dere yataklarında yer alan bu en eski sitler, kırılmış hayvan kemikleri ve kaba taş aletlerin dağınık olarak bulunduğu geçici konaklama yerlerinden daha küçüktür. İlk insanların faaliyetleriyle ilgili kanıtların çoğu, **Mary ve Louis Leakey** tarafından kazılmış olan Kuzey Tanzania'daki **Olduvai Gorge**'da I. Yataktaki (Bed I) klasik sitlerden elde edilmişlerdir.

Tarihlendirmesi 2 milyon yıla yakın olan bu küçük aletler ve dağınık kemikler çok tartışılan bir konudur. Fakat buralarının şimdilerde bir kamp yerinden çok, en erken hominidlerin leş yiyicilerden arta kalan etleri yediği ve sakladığı bir yer olarak kabul edilmektedir.

En eski insanın yaşam biçimi **Homo habilis** ile birlikte insandan çok daha maymunumsuydu ve olasılıkla diğer hominidler hem yenebilir bitkilere hem de çöplerdeki av etlerine güveniyorlardı. Daha ileri gitmiş olan **Homo erectus** Afrika'da eski kronolojiye göre yaklaşık 1.8 milyon yıl önce, yeni kabul edilen kronolojiye göre ise 2.6 milyon yıl önce evrimlenmiş gibi görünmektedir. Aynı zamanda bazı Homo erectus grupları Güneydoğu Asya'da da yaşıyorlardı. Bu yüzden eğer bu arkaik insanlar Afrika'da evrimlendiler ise, onlar çok süratli bir şekilde Afrika'nın dışına yani diğer tropikal bölgelerin içlerine doğru yayılmış olmalıdırlar. Bazı araştırmacılar kalıntıların çok eksik olmasına karşın Homo erectus hakkında

bildiklerimizi analiz etmişler ve bu insanların 1,5 milyon yıldan daha önce modern formlara doğru çok yavaş bir şekilde evrimlendiğini ileri sürmüşlerdir.

Afrika Kıtası dünya prehistoryasında ünük bir konuma sahiptir. Afrika'nın eşi benzeri olmayan uzun süreli arkeolojik katlaşımı, hominidlerin ve dolayısıyla onların farklı davranışlarının ilk defa bu kıtada evrimlenmiş olmasındandır. Okur-yazarlığın son birkaç yüzyılla sınırlı olmasından dolayı, Yarı Sahra bölgelerdeki arkeoloji son zamanlar için bile bilgilerin baş kaynağıdır. Tepesi karlı buzul dağlarından çok sıcak yağmur ormanlarına ve tamamen bitki örtüsünden yoksun kurak çöllere kadar Afrika Kıtası'nın zengin bir ekolojik çeşitliliğe sahip olması, tüm çağlar boyunca insanın yaratıcılığını ve çevreye uyumunu gözlemlemek için emsalsiz bir fırsat sağlar. Bu çevre büyük çaplı endüstrileşme ya da makineleşmiş tarımla değişmemiş, modern çağlara kadar hayatta kalabilmiştir. Bu nedenle geleneksel Afrikalı yaşam biçimlerinin devam etmesi arkeolojik kayıtların yorumuna fevkalade aydınlatıcı bilgiler sağlamıştır.

İnsanlığın ilk dönemleriyle ilgili keşifler, Doğu ve Güney Afrika'da yapılmıştır (Etiyopya'dan güneye doğru Tanzania'ya ve Büyük Rift Vadisi'nin batısındaki iç bölgelere doğru). Bu bölgelerdeki iklim ve çevre koşulları, en eski hominidlerin kemiklerinin ve onların yapmış oldukları taş aletlerin korunması açısından uygundu. Ayrıca doğal erozyonlar ve mevcut taş ocaklarının faaliyetleri de, bunların keşfedilmeleri açısından elverişliydi. Kıtanın bu kısmında yapılan arkeolojik araştırmaların yoğunluğu, en eski hominidlerin Afrika'nın sadece bu kısımlarında sınırlandığı anlamına gelmez. Olasılıkla onların doğuda ve güneyde bulunmalarının nedeni sürekli olmasındandı. Bununla birlikte bu genel bölgedeki çevre koşulları muhtemelen canlıların yaşamları ve faaliyetleri için batıdaki alanlardan daha uygundu.